

PERSBERICHT

3 oktober 2024

Verslag aan het Waals Parlement

Geestelijke gezondheid – Zorgverlening buiten het ziekenhuis door de gespecialiseerde diensten die afhangen van de Waalse overheid

 Het Rekenhof onderzocht de zorgverlening aan personen met psychische problemen en stoornissen in Wallonië. Zijn analyse was vooral gericht op de gespecialiseerde diensten inzake geestelijke gezondheid buiten het ziekenhuis die afhangen van de Waalse overheid, zoals de diensten voor geestelijke gezondheid (DGG), de initiatieven beschut wonen (IBW), de psychiatrische verzorgingstehuizen (PVT) en de psychiatrische zorg in de thuisituatie (PZT).

De audit onderzocht niet alleen of het aanbod van deze diensten voldoende, toegankelijk en passend is om aan de behoeften van de Waalse bevolking te voldoen maar ook of het uitgerolde systeem voor opvolging en aansturing efficiënt is. De audit werd uitgevoerd in de periode van 2018 tot 2023.

Het Rekenhof stelde vast dat het aanbod van gespecialiseerde diensten buiten het ziekenhuis er de afgelopen vijf jaar globaal op is vooruitgegaan. Binnen het ambulante aanbod kregen vooral de bestaande diensten extra personeel, terwijl de nadruk binnen het residentiële aanbod hoofdzakelijk bij de extra plaatsen in de initiatieven beschut wonen (IBW) lag. Over het algemeen geldt dat de communicatie rond het dienstenaanbod zowel naar particulieren als naar professionals toe, voor verbetering vatbaar blijft.

Hoewel professionals in de sector gewag maken van een groeiende trend in de vraag en van lange wachttijden, is het bij gebrek aan nauwkeurige en geschikte gegevens onmogelijk de omvang van de geuite aanvragen en de verzoeken waaraan de gespecialiseerde diensten werkelijk voldoen, objectief te kwantificeren. Zo is het exacte aantal zorgvragers die per jaar worden geholpen niet bekend. Naar schatting zouden zo'n 37.000 personen ambulante zorgen krijgen. Van de ongeveer 1750 plaatsen in de residentiële zorg zijn die in de PVT volledig ingenomen en die in de IBW voor ongeveer 90%. Deze hoge bezettingsgraad en de plaatsing van patiënten met psychische stoornissen in niet-erkende opvangstructuren lijken erop te wijzen dat er behoeften bestaan waarin het huidige systeem niet voorziet.

Globaal genomen is er binnen het geauditeerde systeem nog steeds weinig bekend over de behandelde stoornissen, en in het bijzonder over de ernst ervan of de mate van afhankelijkheid die eruit voortvloeit. Er is ook een gebrek aan informatie over wachttijden en, meer in het algemeen, over de dekking van de behoeften en de vraag in heel Wallonië. Het is evenmin mogelijk om de zorgtrajecten van de begunstigden te bepalen. Dat soort gegevens zou nochtans een licht werpen op de behoeften door het identificeren van eventuele gelijktijdige zorg of breekpunten in het dienstenaanbod.

Tot dusver kan de Waalse overheid op basis van de verzamelde gegevens en de uitgevoerde controles niet garanderen dat alle gerechtigde zorgvragers deel uitmaken van de in de regelgeving vastgelegde doelgroep. Evenmin is er een garantie dat de zorg wordt verleend aan de zorgvragers die die het meest nodig hebben. Het proces om de begunstigden door te verwijzen is weinig omkaderd en er bestaat geen structuur of informatiesysteem om de ondernomen stappen adequaat te kunnen opvolgen, of om de personen te identificeren die niet langer zorgen krijgen. Het principe van prioritering bestaat binnen de DGG maar de praktische toepassing ervan blijkt bij gebrek aan verduidelijking van de criteria en formalisering van het selectieproces, complex en oncontroleerbaar.

De definitie van het publiek dat voor zorg in aanmerking komt, is ook zeer algemeen, vooral als het gaat over de begunstigden van de DGG. Hoewel het om gespecialiseerde diensten gaat, is hun actieterrein niet expliciet beperkt tot complexe situaties of tot zorg waarvoor de raadpleging van een psychiater of psycholoog is vereist.

Wat de omkadering betreft, kan bovendien niet worden bevestigd dat er passende multidisciplinaire zorg is, gezien de tekortkomingen van de psychiatrische functie, waarvoor in verschillende DGG's onvoldoende uren beschikbaar zijn. Op residentieel niveau hebben inspecties door de administratie aangetoond dat de infrastructuur van verschillende IBW erop achteruitgaat.

De geografische en financiële toegankelijkheid van het dienstenaanbod is onvoldoende gewaarborgd. Ondanks de principes en grenzen die in de regelgeving zijn vastgelegd, blijven het gebrek aan evenwicht en de risico's op ongelijkheid bestaan. Het Rekenhof wijst ook op de relatief hoge kosten van een verblijf in residentiële structuren buiten het ziekenhuis. Binnen de ambulante zorg bevestigen de socio-demografische profielen van de gerechtigden dat de diensten betaalbaar blijven. Een garantie dat deze tarieffaciliteiten op een reglementaire en egalitaire manier worden toegekend, is er echter niet.

Op strategisch niveau lijdt het Waalse beleid onder een gebrek aan gerichte prioriteiten, duidelijk omschreven algemene doelstellingen en overeenkomstige indicatoren. Bovendien schiet het informatie- en opvolgingssysteem tekort, waardoor het onmogelijk is om alle relevante gegevens die nodig zijn voor de aansturing op betrouwbare wijze te produceren. Het verzamelen van gegevens voor statistische en strategische doeleinden is een delicate kwestie, omdat het enerzijds om gevoelige gegevens gaat die extra bescherming vereisen en het anderzijds de samenwerking impliceert van verschillende actoren en bevoegdheidsniveaus om een optimaal informatieniveau te verkrijgen.

In die omstandigheden komt elke evaluatie in het gedrang en is een efficiënte aansturing van het geauditeerde systeem onmogelijk.

De nieuwe decretale bepalingen die in januari 2024 zijn aangenomen, zoals de goedkeuring van een toekomstig strategisch vijfjarenplan, bieden een aantal antwoorden op de gedane vaststellingen. Of die maatregelen effectief zijn, zal nog moeten blijken. De doeltreffendheid van het strategisch plan zal in het bijzonder afhangen van de kwaliteit van het ontwerp en de degelijkheid van het uit te rollen informatie- en opvolgingssysteem.

De vaststellingen van het Rekenhof, met inbegrip van de mogelijke oplossingen moeten ook worden begrepen binnen een algemeen kader dat rekening houdt met het feit dat verschillende bevoegdheidsniveaus en tal van actoren verantwoordelijk zijn voor het beleid inzake geestelijke gezondheid.

Informatie voor de pers

Het Rekenhof controleert de openbare financiën van de federale Staat, de gemeenschappen, de gewesten en de provincies. Het draagt bij tot de verbetering van het overheidsbeheer door nuttige en betrouwbare informatie die voortvloeit uit een tegensprekelijk onderzoek, toe te zenden aan de parlementaire vergaderingen, aan de beheerders en aan de gecontroleerde diensten. Als collaterale instelling van het parlement werkt het Rekenhof onafhankelijk ten opzichte van de overheden die het controleert.

Het verslag "Geestelijke gezondheid – Zorgverlening buiten het ziekenhuis door de gespecialiseerde diensten die afhangen van de Waalse overheid" werd aan het Waals Parlement bezorgd. Het verslag, de samenvatting en dit persbericht zijn beschikbaar op www.rekenhof.be.